



การใช้สถานการณ์จำลองในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย

Using Simulation to Encourage of early childhood

ชรินทร์ทิพย์ จะโสรัตน์¹, โกวิท วชิรินทรางกูร²ชัยชนพงษ์ จันวงศ์เดือน³, วรัญญา ผ่านพินิจ⁴Charinthip Jasorat¹, Kovit Vajarintarangoon²,Chatsaphon Chanwongduen³, Waranya Phanpinij⁴

Received: 27 September 2021, Revised: 1 December 2021, Accepted: 8 December 2021

บทคัดย่อ

บทบาทที่สำคัญของครูผู้สอนระดับปฐมวัยในการจัดใช้สถานการณ์จำลองให้กับผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านอารมณ์ - จิตใจ 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านสติปัญญา โดยการสอน คือ กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ ด้วยวิธีการต่าง ๆ หน้าที่สำคัญของผู้สอน คือ ช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ หรือมีความรู้และทักษะตามที่หลักสูตรได้วางไว้ ซึ่งเครื่องมือที่ช่วยให้ครูผู้สอนส่งเสริมพัฒนาให้กับผู้เรียน ได้แก่ สถานการณ์จำลอง เป็นกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการให้กับผู้เรียนโดยการสร้างสถานการณ์จำลองอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างบรรยากาศ แนะนำ และสนับสนุนให้กับผู้เรียนได้ เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการที่ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นอย่างเหมาะสม ซึ่งสถานการณ์จำลองประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการสอน โดยใช้สถานการณ์จำลอง ขั้นตอนการสอน ขั้นตอนอภิปรายและสรุปผล ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมสถานการณ์จำลองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สถานการณ์จำลอง , การจัดการเรียนการสอน, เด็กปฐมวัย



ABSTRACT

The important role of early childhood teachers in providing simulations for learners to participate in the activities was to encourage learners to develop in four aspects: 1) physical, 2) emotional-mental, 3) social, and 4) intellectual aspects. Instruction is the process of carrying out activities for learners to achieve learning objectives through various methods. The teachers' important duties became helping individual learner educate or have knowledge and skills as in the curriculum. One of the instruments to help teachers promote the learners' development for became simulations. The simulations are the processes of promoting development for learners by creating objective scenarios with teachers' facilitation, creating atmosphere, advice and support for learners. Learning was through direct experiences from learners' participation in simulations created appropriately. The simulations included 3 steps including: preparation of instruction using simulations, instructional process, and discussion and conclusion. The process enabled the learners to participate in the simulations effectively.

Keywords: simulations, instruction, early childhood children

¹ นักวิชาการศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ อีเมล nongnuch.ja@bru.ac.th

² อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ อีเมล : kovit.va@bru.ac.th

³ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ อีเมล : Surapanyo@hotmail.com

⁴ นักวิชาการศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ อีเมล Panwaranya@gmailom



บทนำ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้กล่าวถึง ปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า เป็นการพัฒนาเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ซึ่งวิสัยทัศน์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก โดยหลักการหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับพี่เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนา และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาด้านตนเองตามลำดับขั้นของการพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชนสังคม และวัฒนธรรมไทย ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุขสร้างความรู้ความเข้าใจและประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560)

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย มีส่วนสำคัญที่จะส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ – จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ซึ่งในปัจจุบันมีการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความทันสมัยเข้ามาเพื่ออำนวยความสะดวก มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยมากขึ้น ส่งผลทำให้เด็กปฐมวัยขาดทักษะการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติ ส่งผลให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนลดน้อยลงขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแต่ละพัฒนาการตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็กเน้นให้เด็กลงมือปฏิบัติ ริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยครูจะต้องใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเด็ก สามารถใช้การจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลอง ในการขัดเกลาบ่มเพาะ ปลุกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข



การจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง (Simulation Activity) เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนลงไปในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่นที่สะท้อนความเป็นจริง มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงเด็กในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง การสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดบรรยากาศให้ได้เผชิญสถานการณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีระบบ (ทิตินา แชมมณี. 2562) โดยประโยชน์ของสถานการณ์จำลองเป็นการสอนกระบวนการมากกว่าการใช้ข้อเท็จจริง จะช่วยให้ปัญหา และความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนจนไม่สามารถจะจัดให้เด็กเข้าใจได้ ด้วยวิธีการสอนอื่น ๆ ง่ายขึ้น ช่วยส่งเสริมความเข้าใจของเด็ก โดยผ่านประสบการณ์ และการกระตุ้นให้เด็กได้มองคุณค่าของการมีส่วนร่วมในสถานการณ์การเรียนรู้ ให้ประสบการณ์แก่เด็ก ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การวางแผนการควบคุมสถานการณ์ การทำงานเป็นกลุ่ม สถานการณ์จำลองจะช่วยกระตุ้นเด็กให้เข้าร่วมในสถานการณ์อย่างมีความกระตือรือร้น เพราะสถานการณ์สะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ตรงกับชีวิตจริงมากกว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดในห้องเรียน สถานการณ์จำลองจะเน้นไปที่การสอนสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์จริง เป็นสถานการณ์แทนกระบวนการชีวิตจริง ดังนั้น เด็กจะได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ จากสถานการณ์ที่จัดให้แปลกใหม่ออกไปจากประสบการณ์เดิมที่เคยได้รับในห้องเรียนและสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ สามารถถ่ายโยง และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ การจำลองสถานการณ์ประหยัดีกว่าสถานการณ์จริง และผลที่ได้รับจากการจำลองสถานการณ์สามารถแสดงได้ซ้ำ ๆ ขณะที่ชีวิตจริงในบางเรื่องกระทำซ้ำไม่ได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2553)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนและคณะมีความสนใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลองในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กปฐมวัยในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เพื่อเป็นการพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแต่ละพัฒนาการตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรเหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็กเน้นให้เด็กลงมือปฏิบัติ ริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยครูจะต้องใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเด็ก สามารถใช้การจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลอง ในการขัดเกลาบ่มเพาะ ปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้วยเหตุผลความสำคัญข้างต้นจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งเสนอตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยต่อไป

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี

จากที่ได้ศึกษาจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เอกสารและงานวิจัย ได้สรุปเกี่ยวกับจุดหมาย ความสำคัญ การจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3 – 6 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและในการศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคลมีรายละเอียดดังนี้

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยเต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป จึงกำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับเด็กเมื่อจบการศึกษาระดับปฐมวัย ดังนี้ ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขนิสัยที่ดีงาม สุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม และจิตใจที่ดีงาม มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีทักษะการคิด การใช้ภาษาสื่อสารและการแสวงหา



ความรู้ได้เหมาะสมตามวัย ซึ่งมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้กำหนดมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ให้กับเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา โดยมีตัวบ่งชี้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาเด็กที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์สภาพที่พึงประสงค์เป็นพฤติกรรมหรือความสามารถตามวัยที่คาดหวังให้เด็กเกิด บนพื้นฐานพัฒนาการตามวัยหรือความสามารถตามธรรมชาติในแต่ละระดับอายุ

สรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยเต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขนิสัยที่ดีงาม สุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม และจิตใจที่ดีงาม มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีทักษะการคิด การใช้ภาษาสื่อสาร และการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมตามวัยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา

ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย การที่ครูจะสอนได้นั้นจำเป็นต้องศึกษาเด็กรวมถึงงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการทางสมองมนุษย์ยังเน้นความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยโดยเฉพาะในช่วงของ 5 ปีแรก ของชีวิตว่าเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้ และเด็กจำเป็นต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่จากพ่อแม่หรือผู้ดูแลตั้งแต่แรกเกิดโดยการให้ความรัก การโอบกอด สัมผัส พูดคุย และเล่นกับเด็กเพื่อให้สมองของเด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ การเข้าใจพัฒนาเด็กส่งผลต่อครูผู้สอนหลายประการ ผลดีประการหนึ่งคือ ช่วยให้ครูเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น ยังสามารถวางแผนหลักสูตร การเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนได้มากขึ้น ศักยภาพการเข้าใจพัฒนาเด็กส่งผลต่อครูผู้สอนหลายประการ ผลดีประการหนึ่งคือ ช่วยให้ครูเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น ยังสามารถวางแผนหลักสูตร การเรียนการสอนได้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนได้มากขึ้น ซึ่งการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จะต้องจัดในรูปของกิจกรรม บูรณาการผ่านการเล่น โดยที่การเล่นดังกล่าวต้องไม่ใช่การเล่นโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560)

สรุปความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยได้ว่า พัฒนาการทางสมองของมนุษย์ยังเน้นความสำคัญของการศึกษาระดับปฐมวัย โดยเฉพาะในช่วงเวลาของ 5 ปีแรก เป็นเวลาที่ดีที่สุด สำหรับการเรียนรู้จำเป็นต้องได้รับการดูแล เอาใจใส่จากพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูตั้งแต่แรกเกิดเพื่อให้สมองของเด็กได้รับการพัฒนา

การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์ให้สำหรับเด็กปฐมวัยถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ครูจะต้องเข้าใจการเรียนรู้ที่เด็กและสร้างเสริมประสบการณ์และธรรมชาติการเรียนรู้ให้แก่เด็ก มีรายละเอียดดังนี้

โดยมีหลักการสำคัญในการจัดประสบการณ์ให้สำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เป็นการจัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้้อย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญ ทั้งกับกระบวนการและผลผลิต จัดการประเมินพัฒนาการ ให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์ ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560)



สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จะต้องจัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น โดยที่การเล่นดังกล่าวต้องไม่ใช่การเล่นโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ครูจะต้องเข้าใจการเรียนรู้ที่เด็กและสร้างเสริมประสบการณ์และธรรมชาติการเรียนรู้ให้แก่เด็ก โดยมีหลักการสำคัญในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

สถานการณ์จำลอง

การจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง (Simulation Activity)

เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่นที่สะท้อนความเป็นจริง มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงเด็กในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริงการสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดบรรยากาศให้ได้เผชิญสถานการณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีระบบ (ทิศนา ชวนมนี. 2562) โดยประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง คือ การสอนกระบวนการมากกว่าการใช้ข้อเท็จจริง จะช่วยให้ปัญหาและความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนจนไม่สามารถจะจัดให้เด็กเข้าใจได้ ด้วยวิธีการสอนอื่น ๆ ยากขึ้น ช่วยส่งเสริมความเข้าใจของเด็ก โดยผ่านประสบการณ์ และการกระตุ้นให้เด็กได้มองคุณค่าของการมีส่วนร่วมในสถานการณ์การเรียนรู้ให้ประสบการณ์แก่เด็กด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การวางแผนการควบคุมสถานการณ์ การทำงานเป็นกลุ่ม สถานการณ์จำลองจะช่วยกระตุ้นเด็กให้เข้าร่วม ในสถานการณ์อย่างมีความกระตือรือร้น เพราะสถานการณ์สะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ตรงกับชีวิตจริงมากกว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดในห้องเรียน สถานการณ์จำลองจะเน้นไปที่การสอนสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์จริง เป็นสถานการณ์แทนกระบวนการชีวิตจริง ดังนั้น เด็กจะได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ จากสถานการณ์ ที่จัดให้แปลกใหม่ออกไป จากประสบการณ์เดิมที่เคยได้รับในห้องเรียนและสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้สามารถถ่ายโยง และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ การจำลองสถานการณ์ประหยัดกว่าสถานการณ์จริง และผลที่ได้รับจากการจำลองสถานการณ์สามารถแสดงได้ซ้ำ ๆ ขณะที่ชีวิตจริงในบางเรื่องกระทำซ้ำไม่ได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช. 2553)

สรุปได้ว่า การจัดสถานการณ์จำลอง เป็นกระบวนการที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงเล่นในสถานการณ์จำลองนั้น เด็กได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ จากสถานการณ์ ที่จัดให้แปลกใหม่ออกไปจากประสบการณ์เดิม โดยข้อมูลมีสภาพคล้ายกับของจริง และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความหมายของสถานการณ์จำลอง

นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องความหมายของสถานการณ์จำลอง ได้สรุปความหมายของสถานการณ์จำลองไว้หลากหลาย ซึ่งการศึกษาในประเทศไทย ได้แก่ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2555) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจำลองสถานการณ์ หรือการสร้างสถานการณ์ให้มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้เด็กเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น อรุณ อุดมสาลี (2555) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมเหมือนจริง เพื่อให้เด็กเข้าร่วมในสถานการณ์นั้น และดำเนินการแก้ปัญหา ตามกติกาและข้อตกลงที่กำหนดไว้ สถานการณ์จริงไว้ในชั้นเรียนโดยพยายามทำให้เหมือนจริงที่สุดมีการกำหนดกติกา ยุพิน บุญชูวงศ์ (2556) กล่าวว่า สถานการณ์จำลอง หมายถึง การสอนที่เกิด



จากการได้แล้วแบ่งเด็กเป็นกลุ่มให้เข้าไปในสถานการณ์จำลองนั้น ๆ ด้วยกิจกรรมนี้เด็กจะเกิดการเรียนรู้ จากการเผชิญ กับปัญหาที่ต้องมีการตัดสินใจและใช้ไหวพริบ ทิศนา แชมมณี (2562) ได้กล่าวถึง สถานการณ์จำลอง หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้เด็กลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มี บทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่นที่สะท้อนความเป็นจริง และมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริงในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นใน ลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

สรุปได้ว่า สถานการณ์จำลอง หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่让孩子ได้ร่วมกิจกรรมการแสดงใน เหตุการณ์ เป็นเหตุการณ์ที่คล้ายกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น สะท้อนความเป็นจริง ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนด จากการทำกิจกรรมเด็กจะได้รับบทบาทหน้าที่ กติกา ข้อมูลและเงื่อนไข มีกติกาการเล่นที่ สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เด็กจะได้ฝึกการแก้ปัญหาการ สื่อสาร การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การกล้าแสดงออก และการทำหน้าที่ทางสังคม

จุดมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง

นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องจุดมุ่งหมายสถานการณ์จำลอง ได้สรุปสถานการณ์จำลองไว้หลากหลายซึ่งการศึกษาใน ประเทศ ได้แก่ อารมณ์ ใจเที่ยง (2553) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อฝึกการแก้ปัญหาการ วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การควบคุมปัญหาการตัดสินใจ แก้ปัญหา เด็กอาจจะพบในชีวิตจริง อรรถ อุดมสาส์ (2555) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์จำลองว่า เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นจริง และได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น ยุพิน บุญชูวงศ์ (2556) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการสร้างสถานการณ์ จำลองเด็กได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์จำลองจนเกิดความเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถ่องแท้ สถานการณ์ ที่จำลองขึ้นจะต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริง

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของสถานการณ์จำลองส่งเสริมให้เด็กที่เรียนด้วยสถานการณ์จำลอง รู้จักการแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้น มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กล้าคิด กล้าแสดงออก ในการเรียนสถานการณ์จำลองส่วนมากออกแบบมาเพื่อสร้าง ความคุ้นเคยให้เด็ก หรือเพิ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องต่อเนื่องกันกับอนาคตให้แก่เด็กได้ สถานการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้น ในอนาคต ถูกจำลองอยู่ในแบบจำลอง หรือความคิดรวบยอดก่อให้เกิดความสร้างสรรค์จินตนาการ และเพิ่ม ความสามารถในการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงที่ถูกควบคุม สถานการณ์จำลองทำให้เกิดความสามารถในการแก้ปัญหา มากและเด็กสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

กระบวนการสร้างสถานการณ์จำลอง

กระบวนการในการสร้างสถานการณ์จำลอง

เสริมศรี ลักษณะศิริ (2540) อธิบายขั้นตอนของการสอนแบบใช้สถานการณ์จำลอง จะต้องประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นนำ ขั้นการเข้าร่วม ขั้นแสดง ขั้นอภิปรายขั้นสรุปและประเมินผล นอกจากนี้วิธีการเสนอสถานการณ์ จำลอง การเสนอสถานการณ์จำลองอาจทำได้ดังต่อไปนี้

1. เล่าให้ฟังถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
2. ให้ดูวิดีโอหรือภาพยนตร์เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
3. ให้ดูภาพซึ่งลำดับตามเหตุการณ์หรือภาพแล้วเล่าประกอบ
4. ให้ดูจากสถานที่ที่ตกแต่งให้เหมือนสถานที่จริงและมีผู้แสดงบทบาทด้วย
5. ให้ดูจากเกมจำลองสถานการณ์ หรือให้ดูจากการแสดงบทบาทสมมติ



ไสว พิกขาว (2544) กล่าวถึง กระบวนการสร้างสถานการณ์จำลอง จะต้องประกอบไปด้วย

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
2. คัดเลือกสถานการณ์ที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้
3. กำหนดโครงสร้างของสถานการณ์ซึ่งประกอบด้วย
4. การจัดสถานการณ์ให้เหมือนจริง
5. บทบาทของผู้ร่วมกิจกรรม
6. ลำดับขั้นตอนของสถานการณ์และปัญหาจากสถานการณ์
7. การอภิปรายและสรุปหลังการใช้สถานการณ์จำลอง

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างสถานการณ์จำลองเป็นขั้นตอนของการสอนแบบใช้สถานการณ์จำลอง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นการเข้าร่วม ขั้นแสดง ขั้นอภิปราย ขั้นสรุปและประเมินผล โดยการสร้างสถานการณ์จำลอง ผู้สอนต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เพื่อที่การจัดสถานการณ์จำลองเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนของวิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง

นักวิชาการศึกษาที่ศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนของวิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง ได้สรุปขั้นตอนวิธีการจัดสถานการณ์จำลองไว้หลากหลาย ซึ่งการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2553) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลอง ดังนี้ 1) ขั้นการสอน คือ ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่เด็ก การเล่าเรื่องสรุปของสถานการณ์ที่นำมาใช้ วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เรียนรู้การแนะนำรูปแบบสถานการณ์ที่สร้างขึ้นประสบการณ์ ข้อมูล ความเข้าใจเบื้องต้น การแบ่งกลุ่ม การทำความเข้าใจกับกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ บทบาทของเด็ก เป็นต้น 2) ขั้นดำเนินกิจกรรม คือ เด็กแต่ละคน แต่ละกลุ่มเริ่มปฏิบัติตามกิจกรรมที่ได้รับ บทบาทที่ได้รับ การศึกษาขอบข่าย ข่าวสาร ข้อมูลจากวัสดุ อุปกรณ์ที่กำหนดให้ การฝึกการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การหาข้อมูลเพิ่มเติม การรับผลคะแนนตามกระบวนการกระทำแต่ละขั้นตอนการอภิปราย การศึกษาร่วมกัน การหาข้อตกลงวิธีการ แผนงานที่ใช้ในการศึกษา ครูจะต้องเป็นผู้ช่วยเรื่องการให้คำแนะนำช่วยเหลือ กำหนดกติกา การให้คะแนน การสังเกต การจดบันทึกที่เกิดขึ้น 3) ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล คือ เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลง ครูควรนำให้เด็กได้ทบทวนและวิเคราะห์ ประสบการณ์ต่าง ๆ ในขณะปฏิบัติกิจกรรม สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างกฎเกณฑ์ และกติกา การวางแผนใหม่ที่จะนำไปใช้ การตัดสินใจ ครูควรเพิ่มเติมข้อสังเกต หรือจดบันทึกพฤติกรรมของเด็ก เพื่อเสริมการอภิปรายในชั้นเรียน 4) การสรุปกิจกรรมการเรียนรู้ คือ เด็กจะบังเกิดผลการเรียนรู้ได้มากในกรณีที่ครูได้ สร้างสถานการณ์จำลองขึ้นมาเป็นตัวแทนของสถานการณ์จริงได้อย่างถูกต้อง สามารถดำเนินการสอนให้เป็นไปตามที่กำหนดให้ได้ การสรุปจะมุ่งการประยุกต์เชื่อมโยงเหตุการณ์จริงกับเหตุการณ์จำลองมีความสัมพันธ์กัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป ยุพิน บุญชูวงศ์ (2556) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลอง ดังนี้ 1) ขั้นเตรียม ผู้สอนจัดเตรียมสถานการณ์จำลอง โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนแล้วเลือกรูปแบบที่เหมาะสม ตลอดจนเขียนรายละเอียดเนื้อหาและอุปกรณ์ที่ต้องใช้ 2) ขั้นดำเนินงาน ผู้สอนอธิบายบทบาท กติกา วิธีการเล่น และวิธีการให้คะแนนแล้วแบ่งกลุ่มเด็ก เพื่อปฏิบัติภารกิจที่กำหนด โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำและดูแลการปฏิบัติในสถานการณ์จำลองของเด็กด้วยการสังเกต จดบันทึก และให้คะแนนเด็กเป็นรายบุคคล 3) ขั้นสรุปผล ผู้สอนจะช่วยสรุปผลของสถานการณ์จำลอง โดยวิเคราะห์กระบวนการแก้ปัญหาที่เด็กใช้เปรียบเทียบกับผลของสถานการณ์จำลองกับโลกแห่งความเป็นจริงหรือเชื่อมโยงกิจกรรมที่ปฏิบัติไปแล้วกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2555) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลอง ดังนี้ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นสร้างความสนใจ และ



ทำให้เกิดเกิดการกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น วิดีทัศน์ สไลด์ รูปภาพ เทป บันทึกเสียง วีดิโอ เป็นต้น และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน 2) ขั้นปฏิบัติกิจกรรม เป็นการแบ่งเด็กออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน แต่ละกลุ่ม จัดบทบาทสมมติออกเป็นประธาน ผู้เล่น และผู้สังเกตการณ์ โดยผลัดกันเปลี่ยนหมุนเวียนบทบาทหน้าที่กันในแต่ละเกมสถานการณ์จำลอง ศึกษาวิธีการทำกิจกรรม กฎ กติกา จัดเตรียมอุปกรณ์จากบัตรกำหนดกิจกรรม และปฏิบัติกิจกรรมในรูปแบบของการแข่งขัน ยึดวิธีการ กฎ กติกา เวลา และบทบาทที่กำหนด เพื่อหากลุ่มผู้ชนะ 3) ขั้นจำแนกแยกแยะ เป็นขั้นที่เด็กได้ผลจากการสังเกตการณ์กระทำกิจกรรมโดยตรงประกอบด้วย การจำแนกแยกแยะ และอธิบายปัญหา ทางเลือกในการตัดสินใจ การกระทำ การจัดระบบงาน กฎเกณฑ์ และสรุปความคิดรวบยอด โดยประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการ และคัดเลือกสมาชิกกลุ่มละ 1 คน เป็นเลขานุการทำหน้าที่จดบันทึกผลอภิปรายของกลุ่ม 4) ขั้นวิเคราะห์ เป็นขั้นที่เด็กร่วมกันอภิปรายทั้งชั้นเรียนในการวิเคราะห์ปัญหา ทางเลือกในการตัดสินใจ การกระทำ การจัดระบบงาน กฎเกณฑ์ และสรุปความคิดรวบยอดที่ถูกต้องของกระบวนการกิจกรรมเกมสถานการณ์จำลอง 5) ขั้นลงความเห็นสรุป เป็นที่เด็กแต่ละคนลงความเห็นสรุปความคิดรวบยอด หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสถานการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิตประจำวัน ทิศนา ขัมมณี (2562) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์จำลอง ดังนี้ 1) ผู้สอนเตรียมสถานการณ์จำลอง คือ ผู้สอนเตรียมสถานการณ์ที่จะ ใช้สอน โดยสร้างขึ้นเอง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป็นสถานการณ์ที่เป็นสถานการณ์จำลองแท้กับสถานการณ์จำลอง เกมสถานการณ์จำลองแท้จะเป็นสถานการณ์เล่นที่让孩子ได้เล่น เพื่อเรียนรู้ความจริง เช่น ผู้สอนอาจจะมีสถานการณ์จำลองสถานการณ์ในประวัติศาสตร์ขึ้นมาให้เด็กได้เล่น โดยเด็กจะต้องข้อมูลที่เป็น จริงในสถานการณ์นั้น ในการตัดสินใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ส่วนเกมจำลองสถานการณ์นั้น มีลักษณะเป็น เกมการเล่นที่สะท้อนความเป็นจริง โดยเกมสถานการณ์จำลองนี้ไม่มีการแข่งขัน เช่น เกมสถานการณ์จำลองการเลือกตั้ง การเลือกอาชีพ และมีเกมสถานการณ์จำลองและมีการแข่งขัน เช่น เกมจำลองสถานการณ์มลภาวะเป็นพิษ เช่น เกมจำลองสถานการณ์การค้าขาย เป็นต้น เมื่อมีสถานการณ์จำลองแล้ว ผู้สอนจะต้องศึกษา และทำความเข้าใจสถานการณ์จำลองนั้น 1) และควรลงเล่นด้วยตนเองเพื่อให้ทราบถึงอุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการเล่น เพื่อการป้องกัน และการแก้ไขให้พร้อม เพื่อช่วยให้การเล่นไปอย่างสะดวก และราบรื่น ต่อจากนั้นจึงเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการเล่นให้พร้อม รวมทั้งการจัดสถานการณ์ในการเล่นให้เอื้ออำนวยต่อการเล่น 2) ผู้สอนนำเสนอสถานการณ์จำลอง บทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น คือ การนำเสนอสถานการณ์ บทบาท และกติกา โดยการบอกเหตุผล และวัตถุประสงค์กว้าง ๆ แก่เด็กว่าการเล่นในสถานการณ์จำลองนี้จะให้อะไร และเหตุผลอะไรจึงมีการเล่น และการให้มองเห็นภาพรวมในสถานการณ์ทั้งหมด และการให้รายละเอียดต่าง ๆ เช่น กติกา บทบาท เมื่อทุกคนเข้าใจแล้วจึงเริ่มเล่นได้ 3) เด็กเลือกบทบาทที่จะเล่น หรือผู้สอนกำหนดบทบาทให้เด็ก คือ การให้เด็กเข้าใจภาพรวม และกติกาแล้ว ผู้เล่นทุกคนจะได้รับบทบาทในการเล่น เด็กอาจจะเป็นผู้เลือกเองครูอาจจะเลือกให้ กำหนดให้เอง บางคนอาจจะได้บทบาทที่ตรงกับความต้องการ หรือความจำเป็นของเด็กคนนั้น 4) เด็กเล่นตามกติกาที่กำหนด คือ ขณะที่กำลังเล่นอยู่นั้น ผู้ได้ติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็ก และจดบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเด็กไว้ และการดูแลให้การเล่นเป็นไปอย่างไม่ติดขัด การให้คำปรึกษา รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น 5) ผู้สอนและเด็กร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ ข้อมูล และกติกาของสถานการณ์วิธีการเล่น พฤติกรรมการเล่น และผลการเล่น คือ การมุ่งอภิปรายให้เกิดการเรียนรู้ตามความจริงตามสถานการณ์นั้นจำลองขึ้นมา ว่าเป็นอย่างไรร และอะไรที่เป็นปัจจัยต่อสถานการณ์นั้น ๆ และเด็กได้

สรุปได้ว่า ขั้นตอนของวิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง มีขั้นตอนที่สำคัญที่จะทำให้กิจกรรมของเราบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ มีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง 2) ขั้นดำเนินการสอน



และ 3) ขันอภิปรายและสรุปผล ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ให้ความสอดคล้องเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์นั้น ๆ

ประโยชน์ของการใช้สถานการณ์จำลอง

นักวิชาการศึกษาที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้สถานการณ์จำลอง ทั้งในประเทศและใน ต่างประเทศ หลายท่านได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการใช้สถานการณ์จำลอง ได้แก่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2554) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง ให้ประสบการณ์แก่เด็กด้านการตัดสินใจการแก้ปัญหา การวางแผน การควบคุมสถานการณ์ การทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบสถานการณ์จำลองจะเน้นไปที่การสอนกระบวนการมากกว่าการใช้ข้อเท็จจริง จะช่วยให้ปัญหา และความสับสนที่ซับซ้อนจนไม่สามารถจะจัดให้เด็กเข้าใจได้ด้วยวิธีการสอนอื่น ๆ อย่างขึ้น ช่วยส่งเสริมความเข้าใจของเด็ก โดยผ่านประสบการณ์ และกระตุ้นให้เด็กได้มองคุณค่าของการมีส่วนร่วมในสถานการณ์การเรียนรู้ สถานการณ์จำลองจะช่วยกระตุ้นเด็กให้เข้าร่วม ในสถานการณ์อย่างมีความกระตือรือร้น เพราะสถานการณ์จำลองสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์จริงที่ตรงกับชีวิตจริงมากกว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดในห้องเรียน สถานการณ์จำลอง เป็นสถานการณ์ที่แทนกระบวนการชีวิตจริง ดังนั้น เด็กจะได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ จากสถานการณ์ที่จัดให้แปลกออกไปจากประสบการณ์ที่เคยได้รับในห้องเรียน และสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้ สามารถถ่ายโยง และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ การจำลองสถานการณ์ประหยัดกว่า สถานการณ์จริง ทั้งการเตรียม และผลที่ได้รับการจำลองสถานการณ์สามารถแสดงได้ซ้ำ ขณะที่ชีวิตจริงในบางเรื่องกระทำซ้ำไม่ได้ อรรถช อุตมสาสิ (2555) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง ดังนี้ สถานการณ์จำลอง เป็นการขยายขอบเขต และความหลากหลายของสถานการณ์ เพื่อการสื่อสารที่เด็กฝึกปฏิบัติ หรือมีส่วนร่วม เด็กจะมีประสบการณ์ในการใช้ภาษาสถานการณ์จำลอง เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่กัน ระหว่างครูกับเด็ก เด็กเป็นฝ่ายผลิต และใช้ภาษา ส่วนครูเป็นฝ่ายรับรู้ และสังเกตการใช้ภาษาของเด็กครูใช้สถานการณ์จำลอง เป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เด็กได้แสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทที่ได้รับในกระบวนการเรียนรู้ เพราะเด็กมีโอกาสที่จะสร้างสรรค์ภาษาที่จะใช้เหมาะสมในสถานการณ์ได้มากกว่าที่จะต้องตอบคำถามของครูเหมือนการทดสอบทั่วไป สถานการณ์จำลองสามารถเข้าถึงความหลากหลายของทักษะต่าง ๆ ในการสื่อสารที่กำหนดให้ สถานการณ์จำลองจะเป็นการขยายจำนวนและชนิดในการสัมผัสกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ รวมทั้งสถานการณ์ที่เราจินตนาการด้วยจากประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง เกรดเลอร์ (Gredler. 1992, อ้างถึงใน อรรถช อุตมสาสิ. 2555) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของสถานการณ์จำลอง ดังนี้ สถานการณ์จำลอง เป็นการขยายขอบเขต และความหลากหลายของสถานการณ์จำลอง เพื่อการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติ หรือมีส่วนร่วม ส่งผลให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายในการใช้ภาษาสถานการณ์จำลองเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่กันระหว่างครูผู้สอนและเด็กเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้แสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับในกระบวนการเรียนรู้เนื่องจากเด็กมีโอกาสสร้างสรรค์ภาษาที่ใช้สื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้เพิ่มมากขึ้นกว่าการตอบคำถามของครูผู้สอนในการทดสอบโดยทั่วไป สถานการณ์จำลอง เปิดโอกาสให้เด็กใช้ทักษะต่าง ๆ ในการสื่อสารได้อย่างหลากหลายสถานการณ์จำลอง เป็นการขยายปริมาณ และประเภทของสถานการณ์ เพื่อการสื่อสารต่าง ๆ ที่น่าสนใจ โดยมีทั้งสถานการณ์ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของเด็ก และสถานการณ์ในจินตนาการของเด็ก

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของสถานการณ์จำลองเป็นการขยายขอบเขตการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่หลากหลาย มีการวางแผน สังเกต มีส่วนร่วม นำไปสู่การเรียนรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย ที่เกิดจากการจินตนาการ การระดมความคิด ประสบการณ์ที่เกิดจากการฝึกฝน นำไปสู่การสร้างสถานการณ์ที่เหมือนจริง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้



ตัวอย่างการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลองในการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัย

จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนและคณะทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเด็ก เป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัย เป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ค้นคว้าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้นำมาสรุปเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง ได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (สถานการณ์การไหว้ขอบคุณ)

1.1 ครูร้องเพลง “สวัสดี” พร้อมทำท่าทางประกอบตามเพลงให้เด็กฟัง 1 รอบและให้เด็กร้องเพลงพร้อมทำท่าทางประกอบตามครูทีละประโยคอีก 1 ครั้ง จากนั้นเด็กและครูร่วมกันร้องและทำท่าทางประกอบตามบทเพลง

1.2 ครูกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการไหว้ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของ (เด็กสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำหนด)

1.3 ครูกำหนดสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการไหว้ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของ สมมติว่าวันนี้เป็นวันปีใหม่จะมีคุณพ่อ – คุณแม่ของเพื่อน ๆ ในห้องเรา นำของขวัญปีใหม่มาให้กับเด็ก เด็ก ๆ ควรไหว้ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของ เพื่อเป็นการขอบคุณถือว่าเป็นกิจกรรมมารยาทไทยที่สำคัญในการรับของจากผู้อื่น

1.4 ครูอธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติตน ในการไหว้ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของ เช่น ถ้ามีคุณพ่อ-คุณแม่หรือบุคคลอื่นให้ของ เด็ก ๆ ควรปฏิบัติตนอย่างไร ครูจะสาธิตการปฏิบัติที่ถูกต้องให้เด็ก ๆ ทราบ โดยการยกมือสองข้างประนมพร้อมกับยกมือ ขึ้นไหว้ ให้นิ้วหัวแม่มือจรดปลายจมูก นิ้วชี้สัมผัสระหว่างคิ้ว หรือถ้าเป็นบุคคลทั่วไป นิ้วหัวแม่มือจรดปลายคาง นิ้วชี้สัมผัสบริเวณปลายจมูก เป็นการไหว้ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เด็ก ๆ สามารถร่วมกิจกรรมและสามารถปฏิบัติตนได้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้

1.5 เด็กและครูเตรียมอุปกรณ์สร้างสถานการณ์จำลองร่วมกัน เช่น ของขวัญ, อุปกรณ์ใส่ของ เป็นต้น

2. ขั้นดำเนินการสอน (สถานการณ์การไหว้ขอบคุณ)

2.1 ครูนำเสนอสถานการณ์จำลอง สมมติว่าวันนี้ที่ห้องเรียนของเรามีคุณพ่อ – คุณแม่ของเพื่อน ๆ ห้องเรามาอบของขวัญปีใหม่ให้กับเด็ก จากการเข้าร่วมกิจกรรมเด็ก ๆ ควรไหว้ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของ เพื่อเป็นการขอบคุณถือว่าเป็นกิจกรรมมารยาทไทยที่สำคัญ ในการรับของจากผู้อื่น ซึ่งการไหว้เป็นมารยาทไทยที่สำคัญของคนไทยที่ควรยึดถือปฏิบัติ

2.2 ครูอธิบายบทบาท ข้อมูลและกติกาการเล่นในสถานการณ์จำลองการปฏิบัติในการร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์แบ่งกลุ่มเข้าร่วมสถานการณ์จำลองเด็ก ๆ คิดว่าถ้ามีผู้อื่นให้ของเรามาควรปฏิบัติตนอย่างไร

2.3 ครูให้เด็กเลือกบทบาทที่จะเล่นโดยให้เด็ก ๆ เลือกตัวละคร จากที่ครูกำหนดไว้ว่า เด็ก ๆ อยากแสดงเป็นตัวละครอะไร มีรายละเอียดดังนี้ เช่น

- เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่
- คุณพ่อ - คุณแม่ของเด็ก

2.4 เมื่อเด็ก ๆ เลือกบทบาทแล้วให้ลงมือปฏิบัติตามสถานการณ์จำลองที่กำหนดไว้

2.5 ครูสังเกต จดบันทึก โดยประเมินเด็กเป็นรายบุคคลจากพฤติกรรมการแสดงออก

3. ขั้นตอนอภิปรายและสรุปผล (สถานการณ์การไหว้ขอบคุณ)

3.1 เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของการไหว้ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของ และสามารถร่วมสถานการณ์จำลองการไหว้ขอบคุณเมื่อผู้อื่นให้ของได้อย่างเหมาะสม



3.2 สรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับการร่วมสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น โดยการแสดงบทบาทสมมติขออาสาสมัคร 2 คน มาแสดงบทบาทสมมติเป็นคุณพ่อ – คุณแม่ของเพื่อน ๆ เด็ก มามอบของขวัญปีใหม่ให้กับเด็ก พร้อมทั้งร่วมสนทนาและตอบคำถามเกี่ยวกับไหว้เมื่อผู้อื่นให้ของ เด็ก ๆ คิดว่าเราควรไหว้ขอบคุณครูหรือไม่เมื่อครูให้ของและเพราะเหตุใด

บทสรุป

การจากศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยถือได้ว่า เด็กเป็นช่วงวัยที่ควรได้รับการพัฒนามากที่สุด บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและสนองการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาตามช่วงวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามช่วงวัย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกายด้านอารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา ครูปฐมวัยเป็นบุคลากรที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด จึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมของเด็กทั้งนี้บทบาทหน้าที่ครูปฐมวัยต้องอาศัยขั้นตอนการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง โดยขั้นตอนการจัดสถานการณ์จำลองครูปฐมวัยมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนเตรียมการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง ขั้นตอนการเตรียมการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง โดยผู้สอนควรเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดสถานการณ์ เตรียมอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน รวมถึงกำหนดบทบาท กฎเกณฑ์และกติกาให้พร้อม เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมได้ทราบและบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ 2) ขั้นตอนดำเนินการสอน เป็นขั้นที่ผู้สอนเริ่มเสนอสถานการณ์ให้กับผู้เรียนโดยผู้สอนจะต้องให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนให้เข้าใจถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ได้มากที่สุด ผู้สอนมีหน้าที่แนะนำและดูแลให้การแสดงดำเนินตามวัตถุประสงค์โดยผู้สอนทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาวิเคราะห์พัฒนาการ 3) ขั้นตอนอภิปรายและสรุปผล เป็นขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปและอภิปรายบทเรียน หลังจากจบการจำลองสถานการณ์เป็นการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นการสอนที่มุ่งช่วยผู้เรียนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงที่สถานการณ์นั้นจำลองขึ้นมา จากการอภิปรายผลและสรุปผลการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง จะเห็นได้ว่าขั้นตอนสถานการณ์จำลองทั้ง 3 ขั้นตอน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กปฐมวัยอาจจะมีการสอนที่แตกต่างกันตามประสบการณ์ของตนเองแต่ละคน แต่ให้ครบคลุมที่ 3 ขั้นตอน ตามที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ข้างต้น เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2548). *เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: หลักพิมพ์.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2555). *80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ทิตินา แคมมณี. (2562). *กระบวนการสถานการณ์จำลอง วิธีสอน (Teaching Methods) : สถานการณ์จำลอง*. เข้าถึงได้จาก http://skruteachingmethods.blogspot.com/p/blog-page_16.html.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2554). *การปรึกษาเชิงจิตวิทยา*. นนทบุรี: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.



- ยุพิน บุญชูวงศ์. (2556). หน่วยทะเบียนและพัฒนาวิชาการ งานบริการการศึกษาและพัฒนาคุณภาพ นักศึกษาคณะ
เภสัชศาสตร์ (ข่าวสารวิชาการประจำเดือนเมษายน 2556). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสริมศรี ลักษณะศิริ. (2540). หลักการสอน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- ไสว พิกขาว. (2544). หลักการสอนสำหรับการเป็นครูมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- อภาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียนสโตร์.
- อรกช อุดมสาลี. (2555). พฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง. (ปริญญาานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

